

MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ

ANTOLOXÍA POÉTICA

Selección: Xesús Alonso Montero e Santiago Rodríguez López
Limiar: Xesús Alonso Montero

Edita
GALICIADIGITAL – Interdix Galicia S.L.

Imprime
GRAFIC-LUGO

Dep. Legal
126/2014

MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ

ANTOLOXÍA POÉTICA

Selección: Xesús Alonso Montero e Santiago Rodríguez López

Limiar: Xesús Alonso Montero

ÍNDICE

UNHA ANTOLOXÍA POÉTICA.....	7
LIMIAR: MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ, POETA PARA LEMBRAR, PARA LEVARMOS CONNOSCO	9
<i>XESÚS ALONSO MONTERO, PRESIDENTE DA REAL ACADEMIA GALEGA</i>	
MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ, NO CEO DOS GALEGOS	13
<i>XULIO XIZ</i>	
POEMAS POPULARES GALEGOS (1968).....	17
<i>XANIÑO, QUE TEN O MENIÑO, PRA DARLLE A DESPEDIDA, QUE FERMOUSA A MIÑA PATRIA, PARADELA, EU COMPRENDO QUE XURE O LABREGO, ONDE ESTÁN OS TEUS FILLOS?, CASTRAPO, ARRENEGA CON FORZA</i>	
SOLDADA MÍNIMA(1979).....	25
<i>CANTIGA Ó CARBALLO, TI ES ETERNO, O VELLO OBREIRO, CONTRATO, O LACAÍO, OS DÍAS DA SEMANA, NEGAREIME, NADAL: UNHA ESPERANZA, VESTIDA DE ALDRAXE, A EMIGRANTE, ONDE A TOPAR A POESÍA?, A CHÉ GUEVARA MORTO</i>	
SAUDADE NO BULLEIRO (1970).....	35
<i>OUH GALICIA DO ALÉN QUE TE ESQUECES, GOZOS DA VIRXE DO CARMELO</i>	
ONTE E HOXE VIVENCIAL (1995).....	37
<i>QUERO SER CEIBE, LUCUS AUGUSTI, O MUÍÑO DA FERVEDORA, MÓNICA</i>	
OUTROS POEMAS	39
<i>GABANZA DO PORCO, NEOPLASIA, MOURA UTOPIÁ, XOGADE POMBIÑOS GARULEIROS, POR HOXE DÉIXOTE</i>	
A ATLÁNTIDA (1995).....	43
<i>FRAGMENTOS DA TRADUCIÓN POR MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ DE L'ATLÁNTIDA DE JACINT VERDAGUER</i>	
O PROXECTO "MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ"	47
<i>ANTONIO GIZ, DIRECTOR DE GALICIA DIGITAL</i>	
OBRAS COMPLETAS DE MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ EN INTERNET	49

UNHA ANTOLOXÍA POÉTICA

GaliciaDigital

www.galiciadigital.com

O profesor Xesús Alonso Montero, Presidente da Real Academia Galega, na inauguración da exposición MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ no Museo do Pobo Galego en Santiago de Compostela (9 de abril de 2014), propuxo a publicación dunha breve Antoloxía poética deste escritor para que o gran público puidese ter a posibilidade dunha primeira aproximación á súa obra.

Aceptando a suxestión do profesor, bo coñecedor da obra de Manuel Rodríguez López e amigo del e da súa familia, velaquí esta Antoloxía que el introduce, como un elemento máis –e ben importante– do PROXECTO MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ, que nos honra promover e impulsar.

Na fotografía, que corresponde á inauguración da exposición itinerante sobre Manuel Rodríguez López no Museo do Pobo Galego, en Santiago de Compostela, aparecen de esquerda a dereita: Anxo Lorenzo, Secretario Xeral de Cultura da Xunta de Galicia; Rebeca Domínguez, Concelleira de Educación do Concello de Santiago de Compostela; Irene López, viúva do homenaxeado; Xesús Alonso Montero, Presidente da Real Academia Galega; Xosé Manuel Mato, Alcalde do Concello de Paradela (Lugo); Antonio Giz, Director de GaliciaDigital; e Justo Beramendi, Presidente do Padroado do Museo do Pobo Galego.

MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ, POETA PARA LEMBRAR, PARA LEVARMOS CONNOSCO

Xesús Alonso Montero

Presidente da Real Academia Galega

Estas páxinas son unha antoloxía da obra poética de Manuel Rodríguez López (1934-1990), escritor que nos deixou hai vinte e catro anos cando aínda non cumprira cincuenta e seis. Estaba, como poeta, nesa altura, nun proceso de madurez do que era lóxico agardar textos máis depurados sempre na liña do seu humanismo, que a tantos ten engaiolado. Os seus versos son os dun rapaz da aldea nunca esquecida, os dun emigrante nunha urbe moi lonxe do lar nativo, os dun traballador que reflexionou sobre a condición proletaria e os dun home machadianamente bo, que era, ó mesmo tempo, un cristián fiel a certos postulados evanxélicos nunca cuestionados. Desde estas premisas, constrúe o universo dos seus poemas, algúns presentes nesta escolma feita polo seu fillo Santiago, fondamente devoto do pai escritor, na que me honra colaborar.

Pero cómpre sinalar que estamos diante dun escritor polifacético, pois, ademais da poesía, cultivou o relato, a reportaxe, o artigo, o teatro e o libro de viaxes; tamén foi tradutor, e a súa versión de *L'Atlántida* (1877), do gran poeta catalán Jacinto Verdaguer, constitúe unha páxina admirable no xénero. Por iso ofrecemos, nesta escolma poética, uns fragmentos.

Con frecuencia, críticos e lectores consideran a Manuel Rodríguez un poeta obreiro, caracterización que urxe matizar. Non foi un operario de escasa formación intelectual: foi, si, un home de non exigua formación cultural (varios anos de Humanidades e Filosofía no Seminario de Barcelona), que gañou a vida como traballador, se ben nun posto administrativo.

El foi sempre consciente de que era un asalariado dentro dunha empresa capitalista, no esquema político do franquismo, e esa é a razón pola que escribiu desde a súa "caste: a do traballo", como proclama nun poema seu. Entendíano ben os que cobraban "soldada mínima", como reza o título do seu terceiro libro de poesía (1979). Así pois, os estudos, non escasos, nunha institución eclesíastica, non abafaron, poucos anos despois, a súa voz de traballador dunha fábrica en Barcelona, nin a súa voz de neno pobre dunha aldea galega, o neno que tivo que emigrar camiño da próspera Cataluña cando tiña seis anos. A esa idade, varias décadas antes, emigrara, desde Ferrol a Cuba, un obreiro co que Manuel Rodríguez ten algunha importante semellanza. Refírome a José Fontela Leal (1865-1919), traballador de artes gráficas (litógrafo) que, moi lonxe da patria, deixada con tan poucos anos, puxo

todas as súas inqedanzas ó servizo da cultura do seu país. A este traballador, austero e de moi limitada economía, débese, en boa parte, a idea e a iniciativa que frutificou, en 1906, na creación da Real Academia Galega

Home da emigración, Manuel Rodríguez López non a traizooou como poeta. Eu téñolle un aquel especial a esta declaración súa: *“Quen me deu folgos –como doe contalo!– para escribir non foi, non, a fácil gloria: foi a emigración que mágoa tanto, a dor do noso pobo de aldraxes farto”*.

Cando o emigrante, nas vacacións, vén á Paradela natal (ou a Sarría, ou a Lugo), observa que certas señoras (el di *“son señoras da vila”*) imponen ós seus fillos o castelán (unha especie de castrapo) e, dese xeito, distingúense *“do pobre aldeano”*, pois

*Elas coidan, ouh parvas,
que o castellano
abriralles camiño
ós fillos, doado,
e mañá fará diles
cregos... fidalgos...
Non saben que o seu circo
elles vedado
e en Castela tamén
o mesmo fado
atenaza ós que viven
do seu traballo.*

Non ían moi descamiñadas as *“señoras da vila”* cando pensaban que o castelán abría algunhas portas, pero acerta rotundamente Manuel Rodríguez –poeta sociolingüista– cando afirma que en Castela – sen bilingüismo nin diglosias claras – o que dificulta medrar, ascender ou mellorar é a condición socioeconómica, o teren que vivir *“do seu traballo”*, do seu humilde traballo.

Se hai poemas escritos desde abaixo, cunha clara conciencia de clase, eses poemas son algúns dos que compuxo o noso escritor. Dous levan a palma: *“Negareime”* e *“Vestida de aldraxe”*, que non podían faltar nesta antoloxía.

Pero ó noso poeta visitano, non poucas veces, outras musas: a dos recordos da infancia, a paisaxística, a elexíaca... Magnífica elexía é o poema *“Mónica”*, unha nena que morre ós doce anos, e da que se laiaban ata as noqueiras.

Poeta dos traballadores, poeta dos emigrantes, poeta dos sufrimentos dos labregos, a súa musa, sempre reveladora do mal social, é a dun cidadán instalado na relixión tradicional da súa xente. O que hai de fraterno no seu catolicismo, non sofisticado por decretos e certos modos eclesiásticos, non cuestiona a súa solidariedade cos pobres do mundo: matízaa. O crente Manuel Rodríguez –era home de fe e de boa fe– nunca condiciona a súa musa de poeta xusticeiro, de poeta contra as inxustizas concretas, expresión, tantas veces, dun sistema socioeconómico que, en si mesmo, non é moral. Non será inútil reler estes versos (apartado II de *“Nadal: unha esperanza”*):

*O pobo asoballado
agardaba ó Mesías
para librarse de Herodes,
dos fariseos e escribas.*

*As conciencias sinxelas
 crían nas profecías,
 e benzoaban ó Pícaro
 que, algareiro, sorría:
 pero a Teocracia,
 xorda ás verbas divinas,
 non cre nos libros sagros...
 Predica hipocresía!
 lles soñan co rei
 do Imperio Israelita...
 Non cavilan no pobo
 que reclama Xusticia!*

O esencial da obra poética de Manuel Rodríguez López son estes catro libros: *Poemas populares galegos* (Lugo, Celta, 1968), *Saudade no bulleiro* (Lugo, Celta, 1970), *Soldada mínima* (Edicións do Castro, 1979), e *Onte e hoxe vivencial* (Edicións do Castro, 1995). Este volume é póstumo: o autor falecera cinco anos antes. Existe, felizmente, a edición da *Poesía completa* do noso escritor, editada, prologada e anotada por Darío Xohán Cabana, excelente coñecedor da súa obra literaria. Publicouse nunha prestixiosa editorial, Espiral Maior (Culleredo – A Coruña), no ano 2009. Con bo criterio, Darío Xohán Cabana ofrece o terceiro dos poemarios, *Soldada mínima*, como segundo, pois fora escrito antes que *Saudade no bulleiro*, pero a censura franquista impediu a publicación, que se fixo, xa morto Franco, en 1979.

Na *Obra poética*, de 2009, figuran, despois dos catro poemarios susoditos, varios poemas dispersos, algúns da época na que o autor era adolescente. Nestas páxinas hai mostras doutras facetas do noso escritor: poesía celebratoria (“Oda para Ánxel Fole”), goliardesca (“Gabanza do porco”), poesía relixiosa (“Noite de Nadal”)...

Coa presente escolma, os lectores de poesía disporán dun mollo de poemas escritos con radical sinceridade e coa emoción que suscitan nos espíritos bos e xenerosos as cousas limpas e as causas nobres. Páxinas hai nesta antoloxía que nos ofrecen unha música moral moi pouco presente noutros autores. Son versos que nos acompañarán, que nos ofrecerán o pan e o compango da súa compañía. Porque Manuel Rodríguez López é un poeta para lembrar e, sobre todo, para levalo na nosa compañía. Poeta compañeiro.

MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ, NO CEO DOS GALEGOS

Xulio Xiz

Xornalista

Eu tiña que facer, aquí e agora, unha semblanza de Manuel Rodríguez López, pero non o vou facer, alomenos do xeito habitual. Pero agardo que o que lea estas liñas se coñeceu a Manolo o recoñeza nas miñas palabras, e se non o coñeceu, teña unha idea mínima da grandeza humana deste "Galego en Catalunya", que cada ano é de novo profeta na súa terra.

Eu falo sempre de Manolo en tempo presente, porque sei que está vivo, xa que vive en nós; e porque sintonizamos con el e el connosco, escóitanos desde ese máis alá do que non sabemos nada pero no que cremos que ten que existir algo importante, despois desta dura etapa de preparación na que nos atopamos. Cando falo con el ou para el, sei que Manolo me escoita, e por iso coido poder escoitalo -intullo-tamén a el.

E sabendo como é Manolo, coñecendo a Manolo, sei que hoxe (isto vale para calquera día) iría (foi) falar con Deus, co Deus galego do ceo dos galegos, porque llo pedía o corpo.

"Mira Señor -dixo Manolo- eu quixera que aló na miña terra tiveran algunha nova de min, do estado en que me atopo, que souberan de como funciona isto do ceo galego que tan ben responde á Galicia da terra. Porque, Señor, os galegos deberan saber que aínda que Galicia nos parece -especialmente ós que estivemos tanto tempo fóra- un auténtico ceo, aínda temos outro ceo reservado para nós.

Eu, Señor, como ti ben sabes, fun emigrante en Catalunya e alí aprendín a querer a miña terra: no Seminario ensináronme que hai valores permanentes que reciben nomes como "familia", "terra", "amigos", "traballo", "Deus", "lealtade"... E a eses valores sometínme toda a miña vida. A vida ensinoume todo o demais. Foi unha dura escola; foi unha boa escola. Pais, Seminario, Vida... ¡Qué maxisterio, Señor!

Traballei arreo en Catalunya, formei unha familia compacta, firme, anxeando sempre voltar á terra. E conseguino, aínda que por pouco tempo.

Eu fun máis que o reflexo do noso pobo, ateigado de mancaduras. Pero tamén, coma o noso pobo, sabendo sorrir; sabendo que da vida hai que obte-lo mellor, que non quere dicir quedarse só co que é máis grato, máis doado, máis superficial.

En "Soldada mínima" de poeta obreiro, escribín: Boto de falla o terrón, / choro magado, no cárcel da vila o meu Sino, / i ergo as pálpabras ó ceu pescudando un indulto / pra ista cadea perpetua que vivo.

¡Non me collerías a palabra, Señor! O indulto para a cadea perpetua de vivir, non se refería a un pasamento físico. Eu pedía, como ti ben sabes, liberación para os males de meu pobo, que coido non é moito pedir.

Escribín con urxencia, de todo o que vin, do que coñecín, do que intuín... Poesía, do que ninguén coidaba era poético. Denunciei, infor-

mei, berrei. Quizais se me acomodase un pouco máis, houbérao tido máis fácil. Pero era o meu deber. E o deber é o Deber.

Chamáchesme, señor... Ti saberás por que. E ós teus designios sómétome. Deixei muller, fillos, nai, irmás, amigos... Eu quixera, Señor, que precisamente hoxe permitises que lles chegase a todos unha especial mensaxe de agarimo e de lembranza. Que saiban que estou ben; que só me faltan eles.

Eu quixen, Señor, con loucura. Pero tamén recibín, na mesma medida, o amor da miña xente e da miña terra nativa que me acolleu no seu seo. E descanso Señor, na "Patria dos meus antergos, Paradela!", unha fermosa patria pequena deitada á beira do Camiño de Compostela onde reina o Fillo do Trono, o teu Apóstolo galego.

Hoxe, Señor, (isto tamén vale para todos os días) aló embaixo, xente que me quixo e que me quere, xúntase para lembrarme outra vez... Bótalles un ollo e unha man, Señor, que son boa xente.

Eu -que estou na gloria- quixera pedirche un gran favor... Xa sei que debera estar totalmente feliz; que debera disfrutar do que no Ceo hai, que con estar á túa beira tiña que ter abondo... Pero, Señor, a min fáltame algo.

Fáltame a terra, a xente, a miña xente... Eu Señor, estouche por dicir que aquí non me afago... Ou sí que me afago, pero non estarei contento ata que teña comigo tódolos meus. Aquí estou, sen presa -iso si- agardando por eles, porque sen eles eu non son nada, como eles sen min tamén están un pouco orfos. Mentres tanto, Señor, eu quero algo que facer...

Eu podería botarlle unha man a algún rapaz en dificultades... Non sei se lembras aquilo que escribín de que "Sen picariños, / do amor as fontes cegarían / e a poesía morrería". Pois eu podería apadriñar un picariño. Eu quero ser útil desde aquí, e ten que haber algo que eu poida facer. Gustárame ser o anxo da garda para un rapaz galego. Pero agardarei o que faga falla ata que ti vexas o rapaz que se acomode ós meus xeitos. Se coidas que podo facer algo mellor, conta conmigo para o que sexa. Porque eu non sei estar sen facer nada, tampouco aquí".

Isto foi o que lle dixo -máis ou menos- Manolo ó Deus galego do ceo dos galegos. Seino. Foi así. Porque Manolo non pode estar alí sen tentar facer algo útil para a súa terra, para a súa xente. Pero Deus díxolle -seguro- que tanto de bo nun home non se debe concentrar nunha soa persoa aínda que sexa un rapaz que apunte boas maneiras.

Tampouco hai tanta xente con gañas de traballar, e sabendo o que fai. E díxolle o Señor que se tiña vocación de anxo da garda, que se seguise exercitándoa... Que el ben sabía que Manolo non andaba cruzándose de brazos polo ceo dos galegos, e estaba sempre ocupado -co permiso da Superioridade ou non- en cousas de por acó, en botar unha man por aquí abaixo.

O Señor despediuno amistoso: Anda, Manoliño, déixate de contos e segue a facer o que ves facendo, que eu ben che coñezo as mañas. Segue nas túas cousas que o estás facendo moi ben, ou ¿coidas que se non fose por ti ían andar as cousas tan ben por alí abaixo?

E así -aínda non sei ben cómo- enterámonos que cada un de nós ten un bo anaco de anxo da garda no ceo... que responde ó nome de Manolo de Paradela porque a Igrexa aínda non está preparada para recoñecer oficialmente a San Manolo Rodríguez López. Pero, ¡deixa que xa!

POEMAS POPULARES GALEGOS (1968)

XANIÑO

XANIÑO,
coidas de minorías o meu canto,
que comprenden moi poucos
a linguaxe que eu falo.

Millor sería,
dís, que escribira ó xeito castellano
pra que me leran
os nosos e os estraños.

Te-la túa razón:
ólla-las cousas desde oposto plano,
tes moi bos sentimentos,
queres verme coroadado
co trunfo
e por miles de beizos declamado.

Non percuro iso. Pódocho xurar.

Quen me deu folgos –como doe contalo–
pra escribir, non foi, non, a fácil gloria:
Foi a emigración que mágoa tanto,
a dor do noso pobo
de aldraxes farto.

Non teimei escribir pro señorito
nin pro rendista ni'o señor fidalgo
envolveito en amores,
con forte lume e bo xantar nos pazos.

Escribin, cheo de amor, prás nosas xentes
que, a forza, camiñaron
deica lonxanas, estranxeiras terras,
en percuro de pan e traballo,
fora dos pais e dos fillos,
nos corazóns sangrando.

Escribin pró labrego que inda ESPERA,
revolvendo terróns co vello arado,
a traballar de lusco a fusco, sempre...
pra comer sen compango.

Escribin na linguaxe adeprendida
xunto á lareira, de ña nai nos brazos.

Escribin, tal cal penso,
pra contarche millor o noso pranto.

QUE TEN O MENIÑO

QUE TEN O MENIÑO
que sen parar chora
coas maos na cariña,
de pé xunto á porta?

Pegoulle algún neno
pra quitarlle as bólas?
Quizais lle mordeu
o can a pelota?

Que ten o meniño
que sen parar chora?

Cediño, moi cedo,
na cara bicouna
pero a mai, calada
non daba resposta.

Seus ollos pechados,
sen coor a boca,
as meixelas brancas,
frías como a lousa.

O neno, moi cedo,
na cara bicouna;
a mai, dormidiña,
non daba resposta.

PRA DARLLE A DESPEDIDA

PRA DARLLE A DESPEDIDA,
unha fresca mañá,
encamiñeime, soio,
á Croa do Toural.

Enriba dun penedo
senteime, a cavilar,
ollando longas veigas,
montañas, ríos, vals.

Dende alí mirei pobos:
San Miguel e Suar,
Francos e Millerados,
Retorta e Cereixal.

Dende a Croa ollei soutos
restebas e toxals,
labregos con baldetas
sementando no pan.

Da amañecida ouví
o cantar do alalá
e dos ledos carriños
o lonxano chiar.

Que grande o meu contento
mirando ó Sagrazal,
as chousas, as namelas,
os Carballos, os Chaos,
o Trobo, a Escadiña,
terras da miña mai.

Lástima que espertei
de tan ledo soñar
ó ver un corvo negro
agoirento, fatal,
camiño doutras terras,
a voar... a voar...

QUE FERMOUSA A MIÑA PATRIA

QUE FERMOUSA A MIÑA PATRIA
cos seus prados e ribeiras,
cos seus namelos e ríos
e coas súas carballeiras.

Que pracer enleva o peito
dende o cimo dunha rega,
dende o cume dun outeiro
nunha mañá pura e fresca.

Que deslumeante o solpor
cando bota lume a terra,
como gorentan os acios
que colgan das verdes cepas.

Que sans, que ledas e meigas
as rapaciñas galegas...

Que tristura a do emigrado
que degora a súa terra
e come pan estranxeiro
porque na patria llo negan.

PARADELA

FESTAS DE SAN MIGUEL E DAS DELORES,
campás da igrexa, ledas ou tristeiras,
camiños dondos, corgas costaneiras,
noites de luar, no vrao, longos solpores.

Namela onde collía brancas frores,
noces, figos, amoras das silveiras,
terra de mozas, ledas, cantareiras,
que tes que mórrome de mal de amores?

Terra que vai dende o Toural ó Loio,
veiga onde nacín, doce, verde cunca,
camiño do romeiro a Compostela.
Polo mundo emigrante, triste, soio,
estarei lonxe, pro... esquecerte NUNCA!
Patria dos meus antergos, PARADELA!

EU COMPRENDO QUE XURE O LABREGO

EU COMPRENDO QUE XURE O LABREGO
e maldiga o mal fado que o roe
esquecido de Deus e a Xusticia,
aburado por mil traidores;
nunha aldea perdida no mundo
isolado no medio do monte,
todo un ano traballa, traballa
pra vivir cheo de mágoas e dores.

O cacique, namentras, arranxa
do aldeano papés, pasaportes...
pra que emigre a lonxanos países
en percuero de libras e dólares,
e os coitados dos vellos e vellas,
cando xa cos seus anos non poden
fican soios nas súas casoupas
a chorar porque os fillos non volven.

Bo negocio albiscaron os Bancos
co traballo dos fillos dos probes
e os camiños abriron da Europa
pra que, escravos, pra iles aforren.
Non importa que a Patria non medre,
tanto ten que Galicia se escoe;
máis proveito deparan que a Industria
as divisas que mandan seus homes.

Danlle o dous de ganancia nun ano...
pero o triste, o que mais me conmove,
o que indigna meu peito mormentes
é que os cartos aforros do probe
son a forza que afoga ó aldeano
entre sabas de rosas e froes.

Non coidache, emigrante ou labrego,
que ti mesmo buscáche-la morte
ó entregar ó banqueiro os teus cartos
que lle rentan o cento por nove?

Fan pantanos e granxas e esmorgas
cos diñeiros que chegan de lonxe,
longas veigas enagan coa iauga.
«Se quers luz has pagar hasta os postes.»
O seu gando dará beneficios.
«Vendera-lo teu gando se podes.»

lles viven en pazos na vila;
ti traballa pra que iles engorden.

Leva os cartos pró banco, que medran!!!
que ó final do exercicio recollen!!!

Non malgastes. Aforra pra vello...!
Terás viño e colleita se chove...

ONDE ESTÁN OS TEUS FILLOS?

ONDE ESTÁN OS TEUS FILLOS?
ONDE ANDA A MOCEDÁ?
que facedes, meus vellos, nisa pecha soedá?

Fuxiron a outras terras en percuro de pan;
enxamais ó seu pobo, quizaves, tornarán.
Traballaban, coitados, tod'as horas do día
na fogaxe do vrao e na crúa invernía,
pra manterse de caldo, cachelos e touciño,
na lama e no trolleiro fozando do camiño.
Indo ben as estrelas, dá perdas o centeo;
que choven os trabucos, afogantes... arreo...
O intermediario paga os pitos e as patacas
a prezos de miseria pra enche-las súas sacas
e o becerreiro gana nunhas horas de trato
o que o noso labrego perde por moi barato.
Fican pra monte as bouzas: cheos de toxos os soutos,
as ribeiras sen acios, o lobo inza os picoutos.
Non hai xeito de darlle. Non se pode amañar:
por iso os nosos fillos tiveron que emigrar.
«Hai que industrializarse, esquecer xeitos vellos...
concentración de leiras, pinos...» Cantos consellos!
Estadística dice que no agro sobra xente
e que o vinte por cento quedará escasamente...

Fai anos que te abura o mal fado, Galicia.
Trunfará, se non loitas, mil anos de inxusticia.
O gran señor das granxas devanou moito o seso
e volve o feudalismo co mandil do progreso.
Se axiña non esganas o Sino caciqueiro
que che atenaza a ialma e choe teu vieiro,
irás esmorecendo cal triste fol sen vento,
ollando como alanca veloz teu pasamento.

CASTRAPO

SI, MEU NENO,
Falan castrapo.

Son siñoras da vila.
Falan bruando.
Chaman ós seus meniños
cun berro estraño.
Empregan unha lingua
de xeitos raros,
deprendida na escola,
nos vellos pazos,
na botica, no cine
e no igrexario.

Pra distinguirse sempre
do probe aldeano,
interpoñen adrede
ise valado
entre a caste dos ricos
e a dos escravos.

Isas mais ós meniños,
anxos xogando,
ensinan o linguaxe
dos castellanos,
esmaiolado o probe
con erros tantos,
que un burgalés chorara
se ouvir falalo.

Elas coidan, ouh parvas,
que o castellano
abriralles camiño
ós fillos, doado,
e mañá fará diles
cregos... fidalgos...
Non saben que o seu circo
élles vedado
e en Castela tamén
o mesmo fado
atenaza ós que viven
do seu traballo.

Atende o rogo, neno,
que hoxe che fago:
Non cámbie-lo galego
polo castrapo.
Adeprende linguaxes
dous, tres ou catro.
Ingrés, ruso, francés
e castellano,
pro endexamais renegues
do idioma patrio.

O xeito pra varrer
o cacicado,
non se dá ca humildade
nin con alaudos,
que canto máis os louves,
ouh malpocado,
máis te esmagarán iles
ben esmagado.

A unión da nosa caste
fará o miragro:
desvencellados, somos
parias escravos.

Xamós e lacós sobran,
sobran regalos.

O que queira comelos,
poña o traballo.
Se iles son dunha caste:
«O cacicado»,
nós somos doutra caste:
«A do traballo».

Se iles falan e pensan
no seu Castrapo;
nosoutros falaremos
o Idioma Patrio.

Vencellados, meu neno,
nós, «Os escravos»
crebarémo-lo Sino
en mil anacos.

ARRENEGA CON FORZA

ARRENEGA CON FORZA,
muller galega!

Espreita o mundo ruín cheo de inxusticia
que te arrodea!

Esgana os ladroeiros!

Se te aguilloan, berra!

Os feixes de outonizo os teus cabelos
triparon dende nena.

O toxo arrabuñou
a túa branca perna.

Enlixáche-las maos
no estrume da esterqueira
e os teus cadrís, dende meniña, anícranse
para acadar o froito dista terra.

Casaches cun escravo,
décheslle o teu amor, e á súa beira,
removendo terrós, criando pequenos,
xa chegaches a vella.

Hai leis no mundo?
É certo que unha luz no ceo latexa?
Cando alumará nistes peitos ermos
isa candeia?

A probe Rosalía fai cen anos
con amor acendeuna;
mais a negrura
é pecha.

O seu brillo aduvíñase;
pero non queima.

Arrenega ben forte!

Rompe as cadeas!

Camiñaron teus fillos pró estranxeiro
e, co teu home, vello e ti xa vella,
namentres iles loitan polos sábados,
no barrelo arrolades unha neta...

Embázanseme os ollos,
muller galega!

Cada enruqa, un degaro.
Cada caña, unha pena.
Os ollos, de chorar,
afundidos na testa...

De Rosalía a luz
por que non queima?

Maldice o mundo ruín cheo de inxusticia!
Rompe, rompe as cadeas!

SOLDADA MÍNIMA (1979)

CANTIGA Ó CARBALLO

OUH FRONDOSO CARBALLO SOMBRIZO
que por séculos deches aveños,
agarimo e quentura ó labrego,
alumea o meu probe cantar!

Amodiño queimándose os cepos,
o teu lume na anterga lareira
consolou os meniños e vellas
coa sagrada fogueira ancestral.

E nas maos do artesano galego
eres carro, eres grade e arado;
eres mango de sacha e machado,
faste cuba pra o viño gardar.

Longos anos ti fuches, carballo
o conforto das nosas aldeas;
a Galicia contigo está en deuda,
patriarca de cerna inmortal!

TI ES ETERNO

A Xulio Xiz

1º premio "MEIGAS E TRASGOS" (Sarría, 1976)

AGRO GALEGO,
paridor inesgotable de clorofilas,
paradiso sucado
por infindos requeiros
de seme ninfático
fertilizador das túas entrañas,
sempre disposto
a froitificar
en ricaces centeos,
frescos lameiros,
soutos acugulados de ourizos,
mestas carballeiras,
piñeirais aviados con traxe novo,
eucaliptos que se arrandean perto do ceo,
ribeiros e albariños gasalleiros,
figos celmosos
e hortas ateigadas de mantenza...
Ti es eterno.
Enxamais morrerás, agro galego!

A pesares do televexo,
da radio e das estradas,
que invaden teus currunchos
nourora isolados,
a pesares da sociedade de consumo
que te materializa,
encadea,
masifica e domea

engaiolándote con feitizos,
barullos, gargalladas, firmas de letras
a pagar en tres, sete, nove meses...
A pesares da dignificación dos mitos
ti es eterno!
Inda que as túas donas acaden afogar a voz anterga
amamantada no sermo vulgaris;
inda que, desleigadas, se deixen cegar polo meiguizo
turístico-propagandístico-auditivo-visual
do «Viva la Vida», «Contamos contigo»;
inda que reneguen de ser un pobo diferenciado
e ensinen o castrapo ós seus nenos;
inda que se mergullen nos rechamos mendaces
alleos-trunfalistas que nos disipan...
ti es eterno!

Inda que se esborralle
o idioma arrequentado polo pobo,
a multiseccular fonía céltiga
non morrerá!

Agro galego,
nourora huchete choído
que atesourabas garimoso
as alfaías e pérolas do verbo
pulimentado nos beizos labregos,
está a chegar o intre da coitelada final!

Érguete!
Esfrega os ollos e arreponde baril!
Calca forte e altivo polos teus vieiros!
Faite irmandiño defensor da fala dos avós!

O VELLO OBREIRO

I
XA LEVAS SEIS ANOS FACENDO HORAS EXTRAS
coa teima de erguer unha casa xeitosa
e crear un fogar que te acolla e convide
con risos de nenos e meles de esposa.
As festas traballas con fe e sen acougo
erguendo paredes, poñéndolles portas,
pisando sobrados, tellando, pintando,
sumido na idea da próxima voda.
Da ialba á serán, acotío e con presas
mesturas con mágoas aforros e forzas,
achandas camiños e fendes penedos.
Teu sino está escrito. Non hai quen cho torza!

II
Con mil negaciós, sacrificios e a tumbos,
lograches facer a cativa casoupa.
Xa tes os teus fillos criados, meu home,
e ateiga de amor o teu lar unha dona.
Ficaron moi lonxe os destallos acedos,
rubiches da vida as montañas mais outas,

quedou no recordo aquí neno meniño
sentado no colo a escoitarche as estorias,
levouse o reloxe a meniña riseira
que enchía o teu lar de garulos e xoia.
Agora son íles que se abren camiños
con sudas arreo, con prantos e loitas.
O esforzo da vida enxamais topa fin...
A roda do tempo non cansa n'acouga!

III

Chegache ós setenta e ninguén se decata
que aquí coitadiño petrucio da moca
que, a poucos, camiña nas rúas da vila,
gastou no traballo saúdes vizosas.
—Os nenos rebrincan e cantan e berran...
Con ledos chouchíos saíron da escola!
Ti espreitas, tristeiro, fiando lembranzas
e miras prás mans enrugadas... calosas...

IV

Moi perto rexouban dous mozos ye-yés...
Que verbas ouviches? Meu santo, ti soñas?
—Non sei por que Dios non arrampla cos vellos!
—Xa chama por il a podremia da foxa...!

V

O mozo que ledo facía horas extras,
o pai que contaba ós meniños estorias,
o avó que loitou toda a vida sen pouso...
non pode atallar o seu pulo... e chora!

CONTRATO

DE TRABALLO EN PERCURO,
depois de longas camiñatas
polo arrabal fabril,
deche, ó fin, cunha porta franca.
As túas maos calosas
garabetearon nomes, datas;
namentras remuiñábanche
mil ideas na ialma:
Xornal, fillos, muller,
termar da casa,
catro meses baleiros,
comendo bágoas
porque a Crisis deixárate na rúa
sen doerse das entrañas...
Xa tés onde gañar o pan.
Traballas,
inda que a loita sigue
e as mouras inquedanzas;
que soio por tres meses
as túas maos contratan...

Os días voarán. O Paro,
cal noxenta pantasma,

con gargalladas cínicas,
AGARDA!

O LACAIO

ERAS FUME SOMENTES,
o derradeiro da oficina.
Vivías alugado,
recén casado,
nunha buhardilla.

Soupeche aloumiñar ó Xefe
e conxugache os verbos do lacaiio
ó dreito e ó rivés:
«Anicrarse», «Lamber»
no futuro, en presente e no pasado.

Asulagando ós compañeiros
o teu xornal estalicouse máis
deica franquearche as portas do Consello.

A estrada do porvir
ten semáforo verde!
Tripa, esmaga, encadea,
magoante alferrón, fera
vixiante de intereses!

Dille ó burgués, sinxelamente,
que teñen voluntá,
pro fállalles a base. Dillo, faino!
Emprega a túa cínica piedá,
lizmacha porcallenta,
contaquilómetros
do parte diario
ó amo!

OS DÍAS DA SEMANA

LUS: ABRINTE COMENZO, SUMA E SIGUE,
principio dunha nova etapa
no decorrer monótono
de ensoñadas espranzas.

Martes: Estrada longa e costaneira,
chea de lama,
sempre a rubir
cara á meta lonxana.

Mércores: Parte o peito
nas fresas, nos taadros ou na fragual!
Gaña o pan! O traballo dignifica,
enxendra forza e rexenera a alma!

Xoves: De sol a sol cumpriches
coa túa cárrega;
cada quen terma
da súa canga!

Vernes: A mala estrela
abúrate onde quer que vaias
as inxusticias
son lousas que esmagan.
Sábado: Cobro mínimo. Non seña
que te arrepoñas. A soldada
ha ser xusta. A cubiza
o espírito emporcalla.

Domingo: Día santo. Prega os xionllos!
ergue unha oración de grazas:
que tes saúde e tes traballo,
respiras, ollas, soñas... Non che basta?

NEGAREIME

PRA QUE VOU A CANTAR DO BURGUÉS,
larpeiradas, enchentas e frores?
Como pode empolar o meu peito
unha cántiga ollando mil dores?
Mariñeiros que engulen os mares,
silicosos mineiros que morren,
picariños que están sen escolas,
sen futuro, sen xeito e sen norte...
Con que liras pregades que cante
cando todas están desacordes?
Ergo os ollos e vexo manobras
a xantar, sen compango e sen postres,
enzoufados no chao pra seguir
traballando sen folgo astra a noite.
Ás mañás o arrabal formiguea
—entramentras o rico inda dorme—.
No taller un cronómetro fai,
asañoso, teimudos controles.
Tal becerros na feira do quince,
en camiós e autobuses os homes
sán das fábricas méntra-los xefes
ruben, fonchos, nos rápidos coches.
—Hai escravos que sirven ós ricos
dende a ialba fozando hastra a noite—.

Como pode empolar o meu peito
unha cántiga ollando mil dores,
Que tristura o vivir dos obreiros...!
Que de aldrexes esmagan ós probes...!

Negareime a cantar e rezar
mentras haxa quen xure e quen chore!

NADAL: UNHA ESPERANZA

I
NUNHAS PALLAS ESPIDO,
a carón de María
o meniño galea
e xoga coas manciñas.

Aldeáns e pegureiros,
sen medo á noite fría,
sabedores da Nova,
reloucan de ledicia
e achéganse ó Ruliño
con présas e a porfía
pra ofrecerlle regalos
e cantar panxoliñas.

Que de ensoños e festa,
de amor e algarabía!
Que fermoso o Deus-Neno
no colo da naiçiña!

II
O pobo asoballado
agardaba ó Mesías
pra librarse de Herodes,
dos fariseos e escribas.
As concencias sinxelas
crían nas profecías
e benzoaban ó Pícaro
que algareiro sorría:
pero a Teocracia,
xorda ás verbas divinas,
non cre nos libros sagros...
Predica hipocresía!
Iles soñan co rei
do Imperio Israelita...
Non cavilan no pobo
que reclama Xusticia!

III
Xa ruaron moitismos Nadales
coa estreliña alumando o carreiro
que conduce ó barrelo do Neno
—Sinxeleza, Virtude e Amor—.

Gran rebumbio e ledicia no pobo,
esperanza de paz e irmandade...
Cada inverno rexurde o milagre,
flor dun día que axiña murchou.

Caifás e Pilato perxuran!
É falseira a lembranza do Rulo!
Barrabás anda ceibe no mundo
e a Xusticia agoniza na Cruz!

VESTIDA DE ALDRAXE

VESTIDA DE ALDRAXE E MOURAS CUBIZAS,
de inxusticia arreo e eternas perquizas,
preñada de roubos, chea de ruindade,
afógame a bosta desta sociedade.

Os sete pecados a mallar nos servos,
alancan de cote fonchos e soberbos
trunfa a luxuria e medra o ladrón
e campa o usureiro e vive o lambón

Prós nosos meniños agroman, coitados,
futuros de bágoas con fel mesturados:
Níescolas níindustrias, nin cencia níabeiro...
Un corgo lles queda: Fuxir ó estranxeiro!

E aínda hai poetas que cantan as frores
e falan de meles e ensoñan amores
e alaudan e gaban e baten as maos
e din, a porfía, que somos irmaos.

A EMIGRANTE

1º premio de poesía do III Certame Literario de Vilalba (1977)

I
ONTE CHEGACHES PRA PEDIR TRABALLO
á gran cidade: que deixaches, dona,
os cativiños e o marido lonxe
nunha casoupa.

No asfalto e no rebumbio mergullada,
ninguén enxoita as bágoas que che escoan,
ninguén cavila na tristura infinda
que te aferrolla.

A túa ialma esnaquizada zuga
o fel acedo do emigrante sino,
e a todas horas, soia en terra allea,
soñas cos fillos.

II non ten saúde: que a perdeu moi novo
tronzando toros, removendo pedras,
rozando toxos e cavando a bouza
na probe aldea.

Somentes quedan os teus brazos rexos
pra erguer a casa asulagada en tebras:
coitados nenos, de farrapos cheos...
como langrean!

II
Da noite roubas horas de descanso
e fas roupiña prós meniños teus:
comes codelos pra aforrar os cartos
do longo mes.

Non es ti soia! Se somentes ti
o fel beberas da inxusticia moura,
que abura un pobo, que atanaza a raza,
que nos esfola...

Donas e mozas a milleiros fuxen
a terra estraña, percurando o pan:

que as leis non valen pra sandar as chagas
do probe lar.
Fica ermo o pobo. Soio quedan vellos,
homes eivados, silvas, corgas, nenos...
Galicia é fonte que somentes deita
prantos trasteiros

III

Non canto á dona que no pazo folga.
Non louvo, NON, a enseñoreada lurpia
nen a burguesa que esqueceu a lingua
e a caste súa.

O meu poema, mesturado en sangue,
alauda a probe e a emigrante cansa
do vieiro longo, do camiño choído,
desfeita en bágoas.

Eu canto á dona que en lonxanos eidos
soña os seus nenos!

Eu canto á moza que en cidade allea
soña coa aldea!

Eu canto á avoa que acanea a filla
da súa filla!

ONDE ATOPAR A POESÍA?

Adicado ó meu fillo Santiago

I

ONDE ATOPAR A POESÍA?
Na fror? Nos sentimentos? Na paisaxe?
No amor quizais? No corazón talvez?
No lumbrigar do día? No solpor?
A inspirada palabra do poeta
fai milagres. Il pode, sen esforzo, doadamente,
escolmar a bondade,
ollar a fermosura
sentir no máis profundo
o latexar da ialma.
O poeta é capaz de enfeitizar
no seu laboratorio espiritual
a podremia da flor,
a ruindá dun corazón...
O poeta, no crisol das súas químicas,
sempre adiviña a poesía.
Pero, onde sealcontra
a cheas, rebordante e pura?

II

Nos brazos dunha mai,
o meniño riseiro
é poesía.
Nos parques e xardís,
cheos de barullos e galear de nenos,

existe a poesía.
No fogar e na escola,
nos camiños e rúas,
onde sealcontra un neno,
sentiredes o celme da poesía.
Cando iles bican
e mesmo cando choran,
seus sentimentos son tan verdadeiros
que deitan poesía.
Sen picariños,
do amor as fontes cegarían
e a poesía morrería.

A CHÉ GUEVARA MORTO

TIÑA UN XORNAL NAS MAOS,
BÁGOAS NOS OLLOS,
carraxe nas entrañas e bulleiro.
«Finouse o Ché Guevara, o guerrilleiro»,
lin no papel. Tremábanme os xiollos,

magoadado e apreixado por ferrollos,
esmagado co crime sanguíneiro.
Anoxado preguei: «Érguete, obreiro!
Despabila, aldeán: faceivos mollos!

Eis que chegou o tempo da vinganza!
Pola Paz e a Xusticia berrai forte
nas fábricas, nas cátedras, nos agros;
que tornarse pomba de esperanza
o abrente que soñou. E a súa morte
postergará os apócrifos milagros!»

SAUDADE NO BULLEIRO (1970)

OUH GALICIA DO ALÉN QUE TE ESQUECES

OUH GALICIA DO ALÉN QUE TE ESQUECES
dos irmaos abafados nas chouzas,
nas cidades, ribeiras e pobos
cheos de cangas, sen norte, nas sombras.

Non escóita-los prantos do vento
a chorar nas fendechas das portas?
Non tes mágoa dos nenos que medran
enfouizados na lama das corgas?
Ti que fas, emigrante galego,
pra rachar as enleas que afoğan?
Os teus beizos non berran acedos
contra as chagas que deitan pezoña?
Arrenegas da raza de Celta?
Dis que sintes do berce vergoña?
Onde están os vencellos que xunguen
pra forxar unha Patria sen coitas?
Non te lembrás dos peitos da mai
e perdiches da caste a memoria?

Porque vives millor, inda lambes
a quen pecha o teu lar e te bota
ós rochedos do mundo en demanda
dun recanto e dun chisco de esmola?

Cando coidas erguerte, Galicia,
no Alén Mar emigrada e na Europa?
Cando vas espilir a priguiza
e brandear a Bandeira con forza?

Mentras durmes nun sono molengo,
a xiada devala asañoso
nas bisbarras da terra dorida,
esfameada e sen azos prá loita!

Escorrenta o malfado e acórrenos!
Destemida, desprega e arbola,
como un facho na noite emboutada,
o Pendón que nos leve á Vitoria!

GOZOS DA VIRXE DO CARMELO

VIRXE SANTA DO CARMELO,
avogosa mariñeira:
atende o rogo sinxelo
das aldeas da ribeira.

*Polos Cravos da Paixón,
escoita a nosa oración!*

Ti podes tornalos vivos,
ceibes das gorxas do mar
que, con arrautos altivos,
os quixera asulagar.

*Polos Cravos da Paixón,
escoita a nosa oración!*

Arrepiente berra e brúa
e avanta estarrecedor;
da morte a friaxe crúa
ergue remuíños de dor.

*Polos Cravos da Paixón,
escoita a nosa oración!*

Esfachícanse en migallas
polo mar lúas e estrelas:
arrinca mastros, fustallas,
e engule, fero, gamelas.

*Polos Cravos da Paixón,
escoita a nosa oración!*

Válenos, nosa Santiña,
Santa mai do Redentor:
tráino-los homes axiña
polas Chagas d'El Señor!

*Polos Cravos da Paixón,
escoita a nosa oración!*

ONTE E HOXE VIVENCIAL (1995)

QUERO SER CEIBE

CON LINGUAXE DIRECTA E ESPIDA
tecerei un cantar transparente
alonzado de círculos pechos
e artificios verbais que me arreden
do posible lector.

Canto a historia
do Conventus romano lucense
con palabras sinxelas e claras,
comprensibles a tódalas mentes.
Non me importan do crítico estéril
os xuicios.

Eu quero ser ceibe.
Que eles sigan a dar luz e incenso
ás vangardas e escolas que emerxen
ondequera.

Nihil novum sub sole.
Son consciente.

LUCUS AUGUSTI

CIDADE MULTICÉFALA, ROMANA
na coroa, no centro medieval,
nas vagoadas do Miño señorial,
extra muros moderna, áxil e ufana.

Outra non hai igual nin máis galana,
castro sagrado, Lucus ancestral,
sinfonía de pedra e de cristal,
bimilenaria, imperial e humana.

Éme fácil cantarche, meiga vila,
porque es acolledora, branca e pura
e colmas meus anceios con fartura.

Es coma un sol radiante que escintila
e me redime con latente lume
deste longo vivir cheo de acedume.

O MUÍÑO DA FERVEDOIRA

ESQUECIDO NO FONDO DUNHA REGA,
esborrállase o muíño fariñeiro
tradado pola couza no farneiro,
na buxa, na peneira, na moega.

Xa non se lembra da última fanega
de molaxe trocada en pan albeiro,
nin a frescura sente do regueiro
que á súa beira rápido escorrega.

Non deixa a mesta fraga ve-lo ceo
nin o solpor nin a brillante aurora
e, por veces, ecoa un longo ouveo.

O seu monótono treinar, noutrora,
invitaba a ruar e ó parrafeo.
Que só e abandonado fica agora!

MÓNICA

CANTO AGARIMO CHE TIÑAMOS TODOS:
pais, irmás, familiares e veciños.
Que doroso silencio ó redor
do teu anxelical corpo durmido,
perfumado por miles de claveis
e esperanzados rezos do máis íntimo.

Fúcheste moi noviña para o alén
para morar nos eidos dos espíritos;
con nós quedou a inesquecible dor
de ver qué inxusto foi o teu destino,
qué pouco che durou a primavera
e o gozo de vivires entre amigos.

Unha calada procesión de xentes
acompañoute triste e paseniño
moi preto dos atallos que noutrora
tripabas, leda coma un asubío,
para ir á escola, ti tan estudiosa,
coñecedora do pracer dos libros.

No cume do agro láíase a noqueira
e as sebes verten bágoas fío a fío
nestas mañás cinsentas e orballadas,
porque botan de falta o teu sorriso
camiño do colexio coas amigas
e ó voltares ó lar cheo de agarimo.

Tan nova –doce abriles–, qué enteireza
demostraches nos póstumos escritos,
diario dunha intensa curta vida,
exemplo de bondade e sacrificio...

Que non choremos, pides amorosa.

De que xeito podemos conseguilo?

OUTROS POEMAS

GABANZA DO PORCO

Accésit e diploma de Honor do Concurso Literario Nacional de Gastronomía (Lugo, 1980)

MANTENZA SEN PARELLO EN MÁIS PROVEITOS:

Entrecosto, lacón, raxo, cacheira,
Soá, pernil... forteza milagreira!
Obrigado xantar de nobres peitos!
N'abondan pra cantarche épicos xeitos,
Doce ritmo nen musa gasalleira!
É tal a regalía feiticeira
A que nos tés adoito tan afeitos...
Lambeteiras filloas, chicharróns,
Botelo, rabo, orellas e chourizos,
Enchentes de compangos e frituras,
Rito e consagración... Os corazóns
Tolean co teu cheiro e teus meiguizos,
Ouh porco, pai de esmorgas e farturas!

NEOPLASIA

1º premio "MEIGAS E TRASGOS" (Sarria, 1980)

I

POUCAS HORAS CHE QUEDAN DE FOLGO...
Engurúñame o peito somente pensalo!
Non che vale a menciña, meu rulo,
nin a cencia te pode salvar.
Que pecado fixeches,
que ruindade,
pra sufrires no abrete da vida
as angurias
da agonía?

II

Canto engado no riso dun neno!
Mesmo as verbas que empregan as mais
pra falaren cos fillos
-meu chorón, meu tesouro, luceiro,
picariño, ña xoia, meu ben,
galopín, bule-bule, meu cuco,
toleirón, churrusqueiro, meu rei-
son o celme de todas as linguas,
o requinte que agroma
nas vivencias máis puras do peito!
É posíbel que trunfe a podremia
nas fermosas meixelas dun neno?

III

Maldizoado o meigallo
que infestou o teu sangue
e murchou a souril regalía
dises ollos saltós!

Maldizoado o destino, abellón a zugar

no roibén dos teus labres! Malhaxa
isa lurpia noxenta
que sementa arrepíos de MORTE!

MOURA UTOPIÁ

ENGADO DE VIVIR, LUZ, COR, VIRTUDE,
riso engaiolador dos picariños,
premios, futuro, arrecendentes viños,
afervoamento, ilusión, saúde,

algareiros rapaces, multitude
de turistas nas praias, aloumiños
de amor, ledos paxaros en remuíños,
celestial música de grave laúde...

Espellismos ilusos no deserto!
Alancar en percura do pracer,
anceiar imposibles atalaias...

...todo é moura utopía e nada é certo
inda que nos sintamos renacer
e nos enfeiten pérolas e alfaias!

No meu corazón fixo estrago a Morte,
esa realidade que a cotío,
como espantallo mouro e fuxidio,
de aquí para acolá, sen fixo norte,

anda á pillota e chúfase de forte.
De acedume eterno manantío,
sen acougo, famenta, fío a fío,
novos e vellos trata de igual sorte.

Ata nos fai engaiolar coa ciencia
para a risa facer de todos nós
porque é traidora, cínica e ruín.

Mentres teñamos lúcida conciencia
—matou ó noso pai, deixounos sós—
habémoslle botar pragas sen fin!

XOGADE, POMBIÑOS GARULEIROS

NON CANSEDES DE XOGAR,
seguides, destemidos cabaleiros
enriba da vasoira,
galopando en procura de fantásticas
vitorias e trofeos.
Xogade ó taborete, a pillar,
á pita cega, á billarda,
ós marcos e á estaca,
a quen máis corra
e resalve máis sebes.

(Ti que estás no taborete,
que comiche?

–Pan rolete.
–Darasme un pouco del?
–Darei, darei. Sube ti, que eu baixarei.)

Da natureza disfrutade ás cheas,
enchede os peitos de saúde
e que as vosas meixelas
semellen o roibén dun sol noviño.
O mundo é voso. Sodes merecentes
de tódolos engados
que enfeitán o universo
–luz, amor, vida, forza, poesía–
porque tedes sinxelos sentimentos
e o voso corazón é nobre.
Libres de anceios porcallentos,
ignorades o fraude e a cobiza
dos maiores, que están a esborrallarse
e son quen de matar,
de facer traizón ós irmáns
–afán de mando, guerras, polución–
porque se coidan deuses inmortais
domeadores da materia.

Xogade, pombiños garuleiros,
coas escumas do mar.
Barullade nos parques das cidades,
ceibade gargalladas e aturulos
nas aldeas da nosa Terra,
berrando polo amigo.
Que os homes vexan
que a irmandade e o amor
aínda existen!

(Ti que estás no taburete,
comiche pan de coxete?
–Eu comín, comín e ti rabeas
por il.)

Déspotas e tiránicos,
tal robots teledirixidos
por líderes de barro,
refugan as olladas garimosas,
mófanse da inocencia
e dos peitos afoutos.
Son egoístas
e o peor, sabedes?
son almas mortas, secas, sen miolo,
mergulladas na lama,
que gozan fozando na carniza.
Vós tedes o futuro nas mans.
Vós sodes a semente
que froitificará
nun porvir ventureiro.
Xogade,
e que as vosas meixelas
agoiren o anceiado triunfo
do amor!

POR HOXE DÉIXOTE

POR HOXE DÉIXOTE,
pro non coides, Xaniño,
que xa ten rematado o meu cantar.
Pasa o vento peiteando o millo,
ciscando as follas,
agarimando a iauga inqueda,
que emigra esconsolada polo Miño.
Funga, ouvea, zorrega,
acouga novamente, faise bico
nas ponlas
dun edoso castiro...

Esperta o sol cheo de roibéns
e enceta
xeneroso o camiño,
alumando a maos cheas,
espallando benzós e risos.
Un día embrúllase na brétema,
outro xoga a facer linguas e guiños,
arrequeenta ás vegadas. Outras queima
e fai suar a fío.

Igual
o meu espírito
outro vento, outro sol,
murcho ou con brilo,
zoando ou calado,
está sempre contigo!

A ATLÁNTIDA (1995)

Fragments da tradución por Manuel Rodríguez López de L'Atlàntida de Jacint Verdaguer

INTRODUCCIÓN

Un día, xunto ó mar de Lusitania,
de Andalucía os picos xigantescos
ven loitar dúas naves inimigas;
nunha, bandeira alampa xenovesa,
e na outra ronca, de apresar ansiosa,
de Venecia o León cos seus cachorros.

Vanse abordar as desafiantes proas,
coma encendidas cobras do deserto,
para morrer unha ou outra a vorcalladas;
e roda coma un carro ó son de guerra,
a terra trepidando nos seus polos,
temerosa coma elas de afondar.

Así o estío en abafante tarde
dúas nubes recentes, de á negrosa,
acométense cun bramido, ó verse,
e, polo ardor atraídas das entrañas,
esténdense acaroándose, e os montes
fan tremecer con lóstregos e raios.

Aférranse renxendo e con xemidos,
coma grandiosas torres que se enterran
e esnaquizan, ó caer, un piñeiral;
e entre salvaxes ais, brados e ouveos,
resoa o feroz berro de abordaxe
e cen machados roen tal mastíns.

A feroz e carnívora liorta
mestura a tempestade os negros ladros
congregada a S.O. supetamente,
e retorcidas ondas amontóanse
enriba dos navíos que se estelan
coma un canaveiral na torrenteira.

As dorosas apertas máis estreitan,
e chocan, emborcállanse e empúrranse,
encaradas as bocas de volcáns;
da horrorosa tormenta non se enteran,
e atácanse cuspindo lume e ferro
na gorxa dos abismos ouveantes.

Tal lomba de carballos montesiños
no estío polo leñador queimados,
do furacán o sopro que devora
fai resoar por cumes e cavorcos
choros, berros e ais de homes e de feras,
dun mundo a morrer áspero salouco.

Afogando o fragor da gran batalla,
do ceo un lóstrego estourando cae
da nave veneciana á polvoreira;
coma un Vesubio escacha e vai ó fondo
mentres rompe á de Xénova un diluvio
de escumas, lume e flamas en remuíño.

Carga e navio as ondas enguliron
e os tiburóns compártenos con elas;
de mil guerreiros só o máis novo salva;
entre escuma a flor de auga albisca un pao,
e, cando tenta de botarlle un brazo
faino afondar outra onda escumexante.

Mide o abismo braceando, e con destreza,
nun cacho vai montar da árbore mestre
que xira onde lle praxe tal corcel,
e do remuíño salva as zambulladas,
coma vello pastor entre os seus fatos
de bois cornudos que abebera o Ter.

GALACTE-CORUÑA

E veñen todos xuntos, acompañando a Alcides,
que se abre paso entre árbores e rochas coma un río;
cando nun mar de bágoas, cansada e con desmaio,
xentil moza lles di: «Oíde a miña amargura:

»Nativa son das marxes que ó ensancharse estraña
o Miño; foi o trono dos avós o meu berce;
o meu tálamo aurífero e o sepulcro sería,
de non ser uns caldeos, do sol adoradores.

»Do seu ídolo guiados querían, atrás del,
deica Occidente, a terra ata a fin rodear;
topando en Finisterre coa barreira mariña
ó sol érguenlle unha ara e bótanme de alí...»

De bágoas un cachón os seus labios enmudece,
mais consólaa Galacte, por Luso acompañado:
«Volverémosche o trono, xúroo, dos teus avós,
ou ser fillo de Alcides non merezo.» Con triste
e docísima aperta despídese do pai
e coa chorosa estrela, que o guía a un ceo de amor,
voa ata Finisterre, cal frecha disparada
a atravesar o peito do rei dos de Caldea.

Cal árbore xa podre, cun golpe derrúbao
e ergue ata as nubes de Hércules encima del a torre,
onde un faro releva de noite o astro do día,
vixiando terra e mar coma un ollo de Deus.

Alí os dous adornaron, ó bruar de ondas amigas,
o seu niño, onde viviron tal parella de pombos.
Galicia, e a máis forte das súas vilas antigas,
cos seus agros e ovellas herdaron os seus nomes.

O mar onde se espella Coruña, bela e indómita,
verá nacer a Elcano, que levará a boa fin
a empresa de seguir o sol na súa carreira,
e halle dicir a terra: «primeiro que me rodeaches».

COLÓN

Remata o vello de contar a historia,
e, coma se durmise un doce soño,
o inspirado mariño non responde;
é que, envolto coa néboa do misterio,
con estrelas e luz doutro hemisferio,
dentro do seu pensar roulaba un mundo.

Detrás daquela Atlántida afundida,
ollou a virxe do seu corazón,
cal cidade xentil, no máis alá;
cal detrás deste ceo, outros fermosos;
cal, detrás destes astros luminosos,
o sagrario dourado do Increado.

Cara ó sol, que se pon entre purpúrea
néboa, coma fuxindo da súa ollada,
semella sorprendido no seu vieiro,
e bérralle, facendo ás dos seus brazos:
«Espérame, seguíndoche os teus pasos,
¡FIAT! direille ó caos do solpor.»

E nun éxtase exclama: «De estrelada
coroadada reviravolta a terra:
mañá veremos renacer o sol;
se co carro de luz, que añora o peito,
non doura outro país ata o mencer,
¿que vai facer, dicide, á Occidente?»

»O mar que ós vosos pés se dorme e soña
¿non trae doutras praias a harmonía?
¿o aire non trae de paraíso aromas,
nin queixosos suspiros de serea
que busca doutros brazos a cadea,
o seu corazón morrendo de saudades?».

Con verbas máxicas, entón o sabio
as verdades asculca que, entre fábulas,
en vellos pergaminos escolmou;
de Plíneo e Estrabón fai plaxios de ouro,
retrae do noso Séneca os presaxios,
e os soños e recordos do pasado.

Di ter visto, do Océano entre rochas,
de piñeiros magníficos canotos,
e que da illa das Flores, entre as rochas,
a onda ribeirana abandonara
cadáveres de cara vermello,
dun segredo do mar reveladores.

Abrázao o engade: « ¿Atarías,
xenio das profecías derradeiras,
os extremos da terra cal dun manto?
Mensaxeiro do Altísimo, vai: a onda,
que, para traerte a porto, un pau che deu,
darache un barco para abrir un mundo.»

O PROXECTO MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ

Antonio Giz

Director de GaliciaDigital

GaliciaDigital está levando adiante unha campaña de difusión da vida e obra de Manuel Rodríguez López, para que se coñeza axeitadamente o traballo deste autor, a súa ampla obra literaria, o amor pola súa terra, e o vencello por el establecido entre a súa terra natal de Paradela (e, en xeral, Galicia) cos galegos emigrantes en Cataluña.

A campaña conta coa colaboración especial da Familia de Manuel Rodríguez López, e a impulsión do Concello de Paradela e os apoios do Concello de Lugo, Deputación Provincial de Lugo (Vicepresidencia Primeira), Real Academia Galega, e da Xunta de Galicia, a través da Secretaría Xeral de Política Lingüística e da Secretaría Xeral de Cultura.

A primeira acción da campaña consistiu na creación do portal web www.manuelrodriguezlopez.org, unha das mellores webs que teña un escritor galego, que recolle a súa obra completa e a información máis salientable da súa existencia.

A web púxose en marcha no ano 2012 nos idiomas castelán, galego e inglés, incorporándose en 2013 a versión en idioma catalán para responder fielmente ao sentir de Manuel Rodríguez e ao seu labor de vencello entre as dúas comunidades a través do idioma dos galegos de Galicia e Cataluña.

Tamén no 2013 confeccionouse unha Exposición sobre a vida e obra de Manuel Rodríguez, que ten carácter itinerante. A exposición, formada por 16 paneis informativos (pode ser vista integramente na web), abriuse en agosto de 2013 en Paradela e en outubro (coincidindo co San Froilán) na capital lucense, para rematar o ano en Begonte.

En 2014 visitou Portomarín e Sarria, e en acción organizada pola Xunta de Galicia e o Concello de Santiago, na capital de Galicia, o Museo do Pobo Galego. Os próximos destinos da exposición serán Vilalba, A Coruña, Cataluña... e o resto das capitais galegas.

Púxose en marcha tamén en 2013 unha **Oficina Itinerante** que acompaña a exposición para difundir os seus contidos, e editouse un **folleto informativo** sobre a web.

No ano 2014 acometeuse a publicación das obras completas de Manolo Rodríguez en Internet, así como da presente Antoloxía.

OBRAS COMPLETAS DE MANUEL RODRÍGUEZ LÓPEZ EN INTERNET

<http://manuelrodriguezlopez.org/page/obras-completas>

LIBROS PUBLICADOS

Poesía

- Poemas populares galegos (1968)
- Saudade no bulleiro (1970)
- Soldada mínima (1979)
- Onte e hoxe vivencial (1995)
- A Atlántida (1995), tradución ó galego do poema épico catalán de Jacint Verdaguer.
- Manuel Rodríguez López. Poesía Completa (2009)
- Manuel Rodríguez López. Antoloxía Poética (2014)

Prosa

- Reencontro coa aldea (1983)
- Galegos en Catalunya 1978-1982 (1983)
- Galegos en Catalunya-2 (1985)
- Viaxes con Ánxel Fole (1988)
- Festa da Virxe das Dores de Paradela 1989 (1989)
- Volta a España a pé (1990), tradución ó galego do libro de Manolo Silva

LIBROS INÉDITOS

- Historias, Xentes e Contos de Paradela
- Lugueses
- O Páramo
- Primeiras Poesías de Manuel Rodríguez López
- Vacacións en Galicia - Vivir Galicia
- Vivimos unha Longa Traxedia (obra de teatro)
- Semblanzas de Galegos Ilustres
- Outro material inédito

COLABORACIÓNS (1976-1987) e (1990-2011)

- "HOMAXE Ó CHE" (1970). La Habana, Cuba.
- "A NOSA TERRA" (de "Libro de Oro". Centenario de Ramón Ca-
banillas) Vigo, 1976.
- "HOMENAXE MULTINACIONAL A CASTELAO" (1976) Arealonguiña,
Akal editor. Madrid.

- "GALICIA NO ANO 1979", editado en Vigo.
- "12 PINTORES, 12 POETAS, 12 MESES"
- "COORDENADAS"
- "JOSE M. ACUÑA" (Deputacións de Pontevedra e A Coruña, 1983).
- "DORNA"
- "OS ESCRITORES LUCENSES ARREDOR DE FOLE" (1986) Edición do Concello de Lugo.
- "VOCES POETICAS" (1987) Ed. Seuba, Barcelona.
- "PARADELA Y SU CONCELLO", por Víctor L. Villarabid. Ed. Everest (1990).
- "FESTAS PATRONAIS. PARADELA 1991"
- "ULTREIA. POESIA. PINTURA". Deputación Provincial de Lugo (1993).
- "16 POEMAS GALEGOS PARA ERNESTO CHE GUEVARA CONTRA A SÚA MORTE"
- "ALEN DO AZUL". Xosé Lois García (1999)
- "POETAS EN LUGO" Concello de Lugo. Recolleita e traducións de Darío Xohán Cabana. (2007)
- "LUCENSIA" (2012)

CONFERENCIAS

- Pregón das festas de S. Vitorio (Baralla) (28-8-1981).
- Presentación dos XII Domingos Folclóricos de Portomarín (programa) (1982).
- Conferencia en Mollet sobre Armando Cotarelo Valedor (19-5-1984).
- Conferencia en Mollet sobre Casado Nieto (Febreiro-1985).
- Recital poético na Praza de Sta. María de Lugo con motivo da Homenaxe a Ánxel Fole, organizada polo Concello de Lugo (1986).
- Conferencia no "VI Curso de Folclore Galego", sobre "CONTOS POPULARES" (1-4-1988).
- Recital literario organizado polo Instituto Anxel Fole de Lugo (19-5-1988).
- Recital poético na VI Romería dos Muiños de Busnullán (4-7-1989).

ARTIGOS DE MRL

Máis de 800 artigos publicados maioritariamente en xornais e revistas de Galicia, Arxentina e Catalunya desde o ano 1968 ata o ano 1990, onde firmaba como Manuel Rodríguez López ou co seu nome de pía completo, Manuel Oreste R.L.

Edita

GALICIA DIGITAL
Portal de Galicia

Coa colaboración de

**CONCELLO DE
PARADELA**

**XUNTA
DE GALICIA**

DEPUTACIÓN DE LUGO
VICEPRESIDENCIA PRIMEIRA

Concello de Lugo

**REAL
ACADEMIA
GALEGA**